

toksen teos ansaitsee siksi, että se tuo esiin Suomen haluttomuuden sitoutua kansainväliseen säätelyyn ja sosiaalipolitiikan kipukohdat naisiin kohdistuvaan väkivaltaan liittyen. Alaotsikon mukaisesti teoksen sävy on kauttaaltaan kriittinen. Teos koskettaa jonkin verran sosiaalityön asiakastyön arkipäivää ja on siten hyvää luettavaa sosiaalityön ammattilaisille. Kaikille sosiaalipolitiikan kanssa työskenteleville on merkityksellistä nähdä, miten teos asettaa Suomen naisiin kohdistuvaan väkivaltaan liittyvän politiikan ja toimet kansainväliseen kontekstiin. Nämä puheenvuorot ja näkemykset tulevat liian harvoin kuulluiksi. Olisi kiinnostavaa tietää, mitkä syyt ovat johtaneet siihen, ettei Suomen kunnolla sitoudu kansainvälisiin velvoitteisiin naisiin kohdistuvan väkivallan vähentämiseksi ja on alkanut monelta osin noudattaa muista Pohjoismaista poikkeavaa linjaa.

MARIE JAHODA MODERNIN SOSIAALITUTKIMUKSN URAN-UURTAJANA

Pirkko-Liisa Rauhala, *Dosentti, Helsingin yliopisto*

Marie Jahoda: Lebensgeschichtliche Protokolle der arbeitenden Klassen 1850–1930. Dissertation 1932. Mit Beiträgen von Helga Nowotny, Georg Hubmann, Meinrad Ziegler, Josef Ehmer, Rainer Bartel, Christian Fleck und Reinhard Müller. Johann Bacher & Waltraud Kannonier-Finster & Meinrad Ziegler (toim.). StudienVerlag, Innsbruck, Wien, Bozen. 2017. 391 s.

Marie Jahodan, Peter Lazarsfeldin ja Hans Zeiselin vuonna 1933 julkaisema sosiograafinen tutkimus Wienin lähellä sijaitsevan teollisuuskylän Marienthalin työttömistä on muodostunut palkkatyötutkimuksen klassikoksi, joka säännönmukaisesti mainitaan työttömyystutkimusten kirjallisuuskatsauksissa. Nuorten itävaltalaisen tieteenharjoittajien empiirinen tutkimus on ollut vaikuttamassa käsitykseen palkkatyön merkityksestä modernissa yhteiskunnassa. Yhdistelemällä kysely-, haastattelu- ja havaintoaineistoja tutkijat muodostivat kuvaa siitä, mitä tehdään sulkeminen pienellä paikkakunnalla aiheutti työläisille henkilökohtaisesti ja yhteisöllisesti 1930-luvun alun lamassa. Kun sosiaalista asemaa tuottava ja arkielämää rakenteistava palkkatyö meni alta, siitä seurasi epätoivoa ja elämän kokemista tarkoituksettomaksi.

1900-luvun alun Wienissä kukoista-neeseen kulttuurielämään muodostui monia kuuluisia tieteellisiä keskustelupiirejä niin fysiikan, taloustieteen, psykologian kuin tilastotieteen alalle. Jahoda, Lazarsfeld ja Zeisel havainnoivat modernisaatioon liittyviä uusia sosiaalisia ilmiöitä ja olivat luomassa monitieteistä ja monimenetelmällisesti orientoituvaa sosiaalitieteellistä tutkimusta. Amerikkalaisen sosiologian perustajaksi myöhemmin nimetty Lazarsfeld oli kouluttautunut ensin matemaatikoksi, ja sosiaalitieteilijänä hänestä tuli survey-tutkimuksen kehittäjä. Kaikki kolme tavoittelivat myös henkilökohtaista tieteellistä uraa Itävallassa, josta heidän oli juutalaistaustansa vuoksi lähdettävä pakolaisiksi 1930-luvun lopulla, kun maa muuttui austrofasistisesti hallituksi ja viimein natsi-Saksan miehittäväksi.

Vuonna 1958 Jahoda tuli kutsutuksi Sussexin uuden yliopiston ja samalla Iso-Britannian ensimmäiseksi sosiaalipsykologian professoriksi. Työttömyyden tutkimusta hän jatkoi vanhuusiälle saakka.

Useita tieteenaloja edustava itävaltalaisen tutkijoiden ryhmä on nyt saattanut julkaisukuntoon Jahodan 25-vuotiaana vuonna 1932 esittämän, aikaisemmin julkaisemattoman väitöskirjan. Sen rinnalla teoksen seitsemän artikkelia analysoivat ja kontekstoivat väitöskirjaa suhteessa aikalaiskeskusteluihin, arvioivat väitöskirjan merkitystä sosiaalitieteellisen tutkimuksen kentässä sekä esittelevät Jahodan elämää ja työtä kolmessa maassa. Teoksen johdantoluvussa Helga Nowotny tuo esiin, että Jahoda on usein sivuutettu arvioitaessa varhaisten sosiaalitieteilijöiden työtä. Kuvaavaa on myös se, että ansiokkaasta tutkimustoiminnastaan huolimatta hän sai professuurin vasta 58-vuotiaana. Sosiaalipsykologian tutkijana häntä arvostettiin elinaikanaan, mutta hänen lukeutumisensa Wienin avantgardististen intellektuellien joukkoon on jäänyt vähäiselle huomiolle. Nyt julkaistu teos korjaa tilannetta.

Marie Jahoda (1907–2001) syntyi wieniläiseen kirjapainotarvikkeita myyvään kauppiasperheeseen. Sosiaalisia uudistuksia sekä tieteenosaavutuksia suosinut perheen isä oli kiinnostunut nousevasta sosialismista ja hän kannatti Josef Popper-Lynkeuksen vuonna 1878 esittämää ensimmäistä yleisen perustulon ideaa. Perheessä kannatettiin myös sukupuolten tasa-arvoa, ja poikien tapaan tyttäriä kannustettiin harjoittamaan akateemisia opintoja. Vuonna

1927 Marie Jahoda avioitui Peter Lazarsfeldin kanssa ja hän käytti jonkin aikaa julkaisuissaan myös kaksoisnimeä ennen kuin avioliitto muutaman vuoden kuluttua kariutui.

Itävalta-Unkarin keisarikunta kaatui ensimmäiseen maailmansotaan. Touku-kuussa 1919 pidetyissä demokraattisissa kuntavaaleissa Wienistä tuli maailman ensimmäinen sosiaalidemokraattisesti johdettu miljoonakaupunki. Kaupungin sosiaalireformistinen politiikka 1920-luvulla tuotti laaja-alaisen yhteiskunta- ja kaupunkipoliittisen kokeilun, jonka kuluessa rakennettiin nykyaikaisia työläisasuinalueita ja julkisia palveluita, edistettiin kansansivistystä ja kansanterveyttä sekä ryhdyttiin jakamaan kunnallista äitiysavustuspakkaustakin. Jahoda tempautui mukaan 1920-luvun Wienin sosialistiseen koululais- ja nuorisoliikkeeseen, kirjoitti kolumneja ja emansipatorisia runoja työväenliikkeen lehtiin sekä toimi työläisten asuinyhteisön kirjastonhoitajana. Hän hakeutui opiskelemaan Wienin yliopiston kansakoulunopettaja-koulutukseen ja lukemaan psykologiaa alan johtavien tutkijoiden Charlotte ja Karl Bühlerin laitokseen.

Sittemmin kehityspsykologian yhtenä klassikkona tunnetun Charlotte Bühlerin elämänvaihe-teoria teki vaikutuksen Jahodaan ja hän päätti laatia väitöskirjan (joka on meillä käytössä ollut lisensiaatintutkielmaa vastaava opinnäyte) työväenluokkaisten ihmisten elämänvaiheista heidän itsensä kertomana. Tavoitteena oli muodostaa käsitystä elämäntäyttymyksen tunteesta ja sen edellytyksistä. Väitöskirjassaan Jahoda tarkastelee työväenluokkais-

ten vanhuusikäisten naisten ja miesten elämänvaiheita perhe- ja parisuhteiden, työuran, muuttojen ja asumisen sekä sosiaalisen turvan ja elämäntyytyväisyyden kokemusten valossa. Hän kokosi aineiston jalkautumalla itse haastattelemaan Wienin sosiaalihuoltokodeissa asuvia vanhoja ihmisiä. Jokaisesta muisteluun perustuvasta 52 haastattelusta hän laati systemaattisen tapauselostuksen ja piirsi aikajanakuvauksen jokaisen haastateltavan elämänvaiheista. Tutkimus tallentaa yksityiskohtaisesti tekijänsä kiinnostusta empiiriseen kenttätutkimukseen ja sosiaalietnografiseen lähestymistapaan.

Moderni psykologia kehitti käsitteellistystä yksilöstä omaa elämäänsä toteuttavana ja kokevana subjektina. Jahoda päätteli tutkimustuloksistaan, että elämäntäyttymyksen kokemuksessa tärkeää oli tunne panoksensa antamisesta yhteiskunnassa. Hänen haastateltavansa olivat eläneet oloissa ja aikana, jolloin heillä ei ollut juuri mitään vaikutusmahdollisuuksia elämäänsä ja vallalla oli vahva kohtalonusko. Demokratian esiinnousun myötä tulisi muodostumaan myös poliittinen ja sosiaalinen kansalaisuus osallistumismahdollisuuksineen. Tästä näkökulmasta Jahodan väitöskirja tallentaa suurta

murrosvaihetta esimoderneista oloista teollistuneeseen, kaupungistuneeseen ja demokraattiseen aikaan. Hänen tutkimustaan sosiaalihuoltokotien asukkaiden elämästä voi perustellusti tulkita myös gerontologisen kaupunkisosaaliteorian tutkimuksen esimuotona.

Jahodan väitöskirja on tieteenhistoriallisesti kiinnostava, onhan se sittemmin maailmanmaineeseen nousseen sosiaalitutkijan ensimmäinen työ. Toiseksi se on merkittävä siksi, että siinä tutkija yhdistää tieteellisen kiinnostuksen yhteiskunnalliseen aktiivisuuteensa ja lausuu julki sosiaalipoliittisen tutkimuksen eetoksen oloja kritisoivana ja kohentamaan suuntautuvana alana. Jahoda piti tärkeänä tutkijan yhteiskunnallista vaikuttamista eikä pelännyt ottaa myöskään riskejä. Wienissä 1930-luvun lopulla hän oli pidätettynä ja vankilassakin vasemmistolaisen toimintansa vuoksi ja joutui 1950-luvun alussa Amerikassa mccarthyismin oloissa epäilyksenalaiseksi. Jahodan väitöskirjan tutkimustuloksilla on pysyvää sosiaalhistoriallista arvoa kuvaamassa Itävalta-Unkarin modernisoitumista ja palkkatyöstä riippuvaisten ihmisten elämää ennen sosiaalivaltiota.